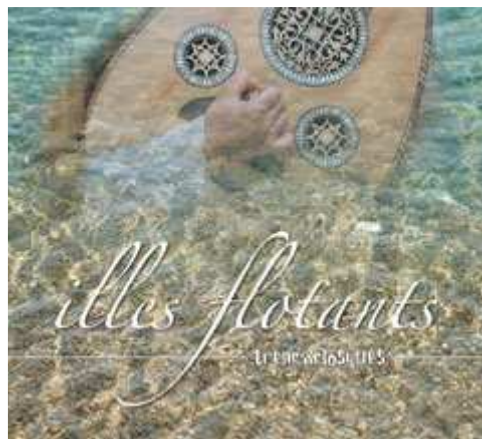

TRENCACLOSQUES

illes flotants

**Propostes per treballar les cançons del disc
“illes flotants” a les aules**

LE ROSIER BLANC

- Ací teniu la lletra d'aquest bonic romanç basat en una cançó tradicional francesa. Escolteu-la, llegint la lletra, i a veure si podeu entendre la història que explica.

Quan les circumstàncies t'enfonsen, només queda alçar-se.

*Dessous le rosier blanc, la belle s'y promène
Blanche comme la neige, belle comme le jour
Trois jeunes capitaines, tous trois lui font la cour*

*Le plus jeune d'entre eux, la prise par sa main blanche
-venez, venez la belle, sur mon cheval gris,
En ville je vous emmène, dans une hôtellerie*

*À l'heure du souper, la table était mise.
-mangez, mangez la belle, soignez votre appétit,
Avec trois capitaines vous passerez la nuit*

*À l'heure du coucher, la belle tomba morte.
Sonnez, sonnez trompettes, tambours du régiment
Puisque la belle est morte à l'âge de quinze ans.*

*Où l'enterrerons nous cette belle princesse?
Dans le jardin d'son père, sous le rosiers fleuris,
Férons dire des prières qu'elle aille au paradis*

*Trois o quatre jours après son père s'y promène.
-ouvrez, ouvrez la porte mon père si vous m'aimez,
Trois jours j'ai fait la morte pour mon honneur garder.*

*Dessous le rosier blanc, la belle se promène,
Blanche comme la neige, belle comme le jour,
Trois jeunes capitaines voulaient lui faire la cour.*

Be, per si de cas no l'haveu poguda entendre tota, ací teniu la traducció.

EL ROSER BLANC

*A sota del roser blanc, la bella es passeja
blanca com la neu, bella com el dia;
tres joves capitans li fan la cort.*

*El més jove d'ells la pren per la seua ma blanca
-Vinga la bella a dalt del meu cavall gris
en la ciutat la va dur a una hostaleria*

*A l'hora de sopar, la taula està parada
-menge, menge la bella, sacieu la vostra gana
amb tres capitans passareu la nit.*

*A l'hora de gitar-se, la bella caigué morta;
toquen, toquen trompetes, tambors del regiment
per què la bella ha mort a l'edat de quinze anys.*

*On soterrarem a la pobra princesa?
al jardí de son pare, sota els rosers florits,
resarem per què vaja al paradís.*

*Tres o quatre dies després el pare es passejava;
-obriu, obriu la porta pare meu, si m'estimeu,
tres dies vaig fer la morta per guardar el meu
honor.*

*A sota del roser blanc, la bella es passeja
blanca com la neu, bella com el dia;
tres joves capitans li fan la cort.*

A la cançó, dels instruments que sonen, n'hi ha alguns que et seran més familiars, i d'altres el so dels quals et resultarà una mica estrany.

- *Quins instruments dels que escoltes reconeixes?*

Anem a saber un poc més d'alguns d'aquests instruments:

viola de roda:

La viola de roda ("zanfona" en castellà) és un instrument pertanyent a la família dels **Cordòfons fregats**. Està format per una caixa de ressonància, en l'interior de la qual s'introdueix parcialment una roda de fusta que es fa girar per mitjà d'una maneta unida per un eix que la travessa pel seu centre. La part que sobreix de la tapa, frega a una sèrie de cordes posant-les en vibració simultàniament.

Hi ha tres tipus de cordes: aquelles que emeten una sola nota, generalment greu, anomenades **bordons**: emetent un so continu sobre una mateixa nota.

Un altre joc de cordes s'anomenen **cantants**: són les encarregades de fer sonar la melodia. La forma com s'obtenen les notes en aquestes cordes és acurtant la seua longitud per mitjà de la pressió d'unes xicotetes peces en forma de destrat, anomenades **espades**. Estes espades estan disposades una al costat de l'altra, com a un piano, i tallen la corda en ser pressionades amb els dits. El número d'aquestes (és a dir, el número total de notes que es poden fer amb la viola) varia; en les violes actuals poden arribar a 23, col·locades en dos fileres, una per a l'escala natural i una altra per a les alteracions, obtenint així dos octaves completes.

El tercer joc de cordes són conegudes amb el nom de **mosca** o **perro** i la seua funció principal és la de fer ritmes acompanyant el so dels altres jocs de cordes.

Si voleu saber més, ací teniu unes quantes pàgines web que parlen d'aquest instrument :

http://www.lhamdefoc.com/web_catala/inst_roda.htm

<http://www.zanfona.com/>

http://www.kolumbus.fi/hilkka.rocosa/la%20viola_de_roda.htm

<http://www.es-aqui.com/payno/arti/zanfona.htm>

<http://www.lachaona.com/>

<http://es.wikipedia.org/wiki/Zanfona>

ocean drum:

Has escoltat la mar al començament de la cançó? no, no hem anat a ninguna platja per enregistrar el so de les ones: el so que escoltes és el d'un instrument anomenat "*ocean drum*". És un pandero amb parxe pels dos costats i que dins te unes boletes de ferro que, en girar totes juntes per dins del pandero, evocuen el so de l'oceà. Bonic, eh?.

A classe, o a casa en podem construir un, és fàcil. Sols necessitareu un dels panderos de l'instrumental Orff que possiblement tindreu a classe i un grapat de boletes xicotetes de ferro (rodaments, balins...). Agafeu un grapatet de boletes, les poseu a la banda de dins del parxe del pandero i feu-les rodar, poc a poc.

- *Ara volem convidar-te a que toques amb nosaltres. Ací tens la partitura de la flauta en aquesta cançó; com veus, no és difícil.*

le rosier blanc

andante *flauta*

9 *gintro guitarra*
8 *ad libitum*

10 *viu*

18

26 12 8

52

60 12 8

86 12

105 8 14

133

illes flotants
TRENACLOSQUES

música: tradicional francesa
lletra: tradicional francesa
arranjament: TRENACLOSQUES

RODA, RODA, SANT MIQUEL

Roda, Roda Sant Miquel és una cançó feta basant-nos en dos tipus diferents de cants. Per un costat tenim un cant de rotgls de xiquets, i per l'altre una lletania.

- *Escoltant la cançó, i intuïtivament, sabries dir quines estrofes corresponen a cada tipus de cançó?*

Roda, roda san miquel
tots els àngels van al cel
carregats amb un bagul,
què es gire marieta de cul!

*Déu ens guard de l'home de poc seny!,
de tindre "bledes" a casa,
i d'entropessar en un lloc plà
i d'aquell amic recomanat...*

*Déu ens guard de jutges i advocats!,
de baralles i de plets,
de notaris i procuradors
que procuren per ells sobre tot...*

Roda, roda san miquel...

*Déu ens guard de l'àvar i usurer!,
d'ocasió per fer- nos lladres,
dels diners que tenen la raó
i del "interès" que puja molt...*

*Déu ens guard de capellans i sants!
de monges i de vicaris,
i del déu que està molt allunyat
dels nostres assumptes terrenals...*

Roda, roda san miquel...

*Déu ens guard de força d'enemics!
de valents que fan la guerra,
d'oportunistes i capitosts,
de les armes, bales i canons...*

*Déu ens guard de tots els mentiders!,
de promeses poc ateses,
de xerraires i de "xarlatans",
ai! què déu ens guard de tots els mals!...*

Roda, roda san miquel...

CANÇONS INFANTILS DE JOCS

Com hem comentat abans, una part de la cançó està agafada d'una cançó usada pels xiquets i xiquetes en un joc de rotgla. Anem a endinsar-nos un poc més en les cançons que els més menuts usen per jugar.

- *Ací teniu a continuació una classificació explicada de tipus de cants infantils. Podeu anar llegint-los entre tota la classe i, si conegueu alguna cançoneta del tipus que esteu parlant, cantar-la a classe.*

CANÇONS INFANTILS

El xiquet ja ha crescut i comença a valer-se per ell mateix. El seu camp de joc comença a ampliar-se des del moment en que ix de casa i coneix altres xiquets. Amb ells comença una nova etapa on entre tots començaran a conèixer tant el medi on viuen: carrer, barri, rodalies,...) com la societat on estan cresquent, amb els seus costums, valors i hàbits de vida.

Un mitjà molt important en aquesta etapa de coneixement són les cançons. Les podem trobar formant part de moltes ocasions: jocs, contes, en celebracions o en festes, etc. És per açò que el conjunt de les cançons infantils siga tan abundós i variat.

Si hem de pensar en uns criteris per classificar-les, la tasca no seria fàcil: trobem cançons de xiquets o de xiquetes, d'estiu i d'hivern, de dia de pluja o sense pluja, d'interior o d'exterior, ... com vegem, n'hi ha de molts tipus. Ací vos proposem uns quants tipus, però segur que vosaltres en podríeu trobar altres:

Jocs

- Rotgla:

Ens podem trobar amb diferents tipus de jocs de rotgla: aquells on els xiquets i xiquetes feien un cercle i donaven voltes, agafats de la ma i cantant; també en rogle, hi havia algú que donava voltes davant de tots per trobar alguna parella al ritme dels companys, o be posar-se en dues fileres, uns enfront d'altres i passar pel mig al ritme d'una cançó i palmes...

*Roda, roda Sant Miquel
tots els àngels van al cel
carregats en un bagul
que se gire Maria de cul*

- Corda:
En trobem també varietats en els jocs de corda: de mitja corda, per parelles, ... però sempre botant al so d'una cançoneta
- Sambori
- de botar
- altres

Humorístiques

Les lletres d'algunes cançons estan fetes més per provocar el somriure de la gent que l'escolta que per altra cosa. Aquest humor potser be per la gràcia de la situació que es conta, i que diuen que li va passar a algú, per l'ús del doble sentit en el llenguatge, sobretot en paraules amb possibles referències sexuals (llonganissa, clotxina, pepino, els melons,...) o qualsevol altra cosa que provoqui la risa de l'oïent.

Bateig

Tradicionalment, hi ha moments en la vida d'un cristià que són celebrats per ell i la família com a un acte festiu i participatiu de tots: podem parlar d'un bateig, la comunió o una boda. Ací parlarem ara dels actes al voltant del bateig del xiquet de la família.

El dia del bateig, tota la família anaven junts, amb el xiquet en braços, a l'església, el batejaven i tornaven a casa per fer algun tipus de convit. En el trajecte de casa a l'església i tornar eren acompanyats per colles de xiquets del poble que cantaven cançonetes animant als padrins a llençar-los monedes o caramels, cançonetes que, tot siga dit, no solien deixar als padrins molt ben parats, i inclús, si no els tiraven els dolços o les monedes, no li auguraven bons presagis a la criatura.

*Ametles, confits
i merda en els dits
sí no tiren confitura
morirà la criatura*

un grapaet i prou

Padri pollós

...

de contar o sorteig

Molts dels nostres jocs necessiten a algun xiquet que "pague", i normalment esta persona era elegida per sorteig entre tots: de vegades, el sorteig es feia mitjançant una cançoneta curteta, de vegades recitada, on, tots posats en rotgle, anaven contant a cadascú del rotgle una síl·laba de la cançoneta, i a qui li tocava l'última síl·laba pagava.

*Dalt d'un terrat
hi havia un sabater
que feia les sabates de paper
quí número vol vosté?*

d'estiu

És de nit: la calor du als veïns a buscar l'airet fresc a la porta de casa i treuen les cadires per prendre la fresca i contar-se el que s'han assabentat al llarg del dia. Els xiquets tampoc es queden a casa: les quadrilles s'ajunten per sopar en alguna casa o hort: la nit és molt propícia per a molts jocs i cants. Els podrem escoltar fins que alguna mare cride, des de la porta del carrer al seu fill per a que acudísca a casa a dormir.

És, també, temps de preparar els fanalets amb els melons d'Alger i d'aprendre la cançó del Sereno.

*El sereno i la serena
se n'anaren a pescar
pescaren una cadira
des del fondo de la mar*

Contes

Alguns dels contes que formen part de la nostra rondallística contenen alguna cançoneta que il·lustra millor el que passa a la història que s'està contant: quan arriba la part de la cançoneta, els iaïos o pares incitaven als xiquets a cantar amb ells. Qualsevol ocasió era bona per seure a contar una història, be a la vora del foc, de nit prenent la fresca, etc.

*passa, passa, mal germà
passa, passa, i no m'amerés
que m'has mort al riu d'arenes
per la flor del lliri blau*

- *Conegueu altres tipus de cançons? Feu un llistat entre tots a classe.*
- *Podríeu confeccionar un cançoner amb totes les cançons que heu esmentat mentre treballàveu aquestes pàgines a classe. Aquest no sols podria limitar-se a les que vosaltres heu cantat, sinó que podríeu preguntar als vostres pares, mares, avis, avies o familiars si en saben més d'aquests tipus de cançons. Entre tots segur que fareu un bon cançoner*

LLETANIES

Les lletanies són una sèrie d'alabances i súplices ordenades, repetides i concordades entre si, per les que es prega a [Déu](#) i sa mare Santa Maria. Etimològicament la paraula lletania prové del vocable grec [litanueo](#) que significa súplica o pregària.

- *Doncs això és el que vos proposem que feu. Agafeu les lletres de les estrofes de la cançó que pertanyen a les lletanies, i substituiu-les per altres inventades per vosaltres. El tema de les lletres podria ser, com a les lletanies, demandes al voltant de temes que per a vosaltres, com a joves, són importants.*

LA VEREMA

LA CULTURA RURAL ES VA ALLUNYANT...

*Grans de raïm tan daurats
plens d'encant i de bellesa
quan el sol de matinada
rellueix cada raïmera.*

*Quadrilles van per la vinya,
tan maques veremadores
que la gent sempre endevina
que estes terres son prou bones.*

*Ja s'ha acabat la verema,
encara queda jornada;
està el raïm a les tines
els homes trepitgen ara.*

*Han terminat, què alegria!
tots comencen fent la ronda,
embriaguesa nit i dia
amb cançonetes de moda.*

*Borbolla el vi a les tines
i a la gent li bull el cap,
que per viure aquesta feina
es precisa nova sang.*

QUE ÉS LA VEREMA?

La verema és la principal activitat del mes de setembre. Cal tenir present que el conreu de la vinya que des de temps immemorials ha estat un dels pilars de l'economia dels països mediterranis, constitueix encara el primer mitjà de vida d'algunes de les comarques catalanes. La collita del raïm s'ha de fer en un període curt de temps per tal d'aprofitar el moment òptim de maduració dels gotims, a tal efecte es formen colles de veremadors que viuen junts mentre dura aquest intens treball.

L'acabament de les tasques de la verema és motiu de celebracions entre els veremadors i ha donat origen a nombrosos balls i cançons, així com algunes festes populars. El món clàssic dedicava el període de la verema i de l'elaboració del vi, element ritual per excel·lència i mitjà de comunicació amb la divinitat, a Doinís -Bacus, a la mitologia romana-, i se celebraven importants festes al seu honor

Antigament, una vegada s'havia abocat el raïm al cup es procedia a trepitjar-lo. Els raïm es trepitjaven amb els peus nus, perquè el vi agafés el tuf i la força del veremador i sortís més fort i aromàtic. Hi havia, però, qui creia que el contacte amb els peus perjudicava el

vi i que calia trepitjar-lo amb espadenyes. A la pràctica, cadascú ho feia com volia. Amb allò que tothom estava d'acord era que els raïms no podien trepitjar-los les dones, ja que el most es "trencava" i el vi sortia dessaborit i insuls.

Quan el raïm estava prou aixafat s'afegia la "brisa" -barreja de la rapa, les pells i els pinyols- al "most" -el suc del raïm- de dins del cup, el qual es tapava hermèticament i es produïa la fermentació del most, que es convertia en vi.

A l'actualitat, la feina d'aixafar el raïm es fa mecànicament amb modernes màquines.

De manera ben semblant com ho feien els segadors, es formaven colles de veremadors. Ara, però les dones hi tenien un paper important.

La feina de tallar raïms no és una feina feixuga com la de segar i la feien les dones; els homes tenien cura de les feines més pesades, com abocar els cistells plens a les portadores i traginar-les fins a al carro que les havia de dur al cup.

El toc de campana desvetllava els veremadors a les tres de la matinada i no deixaven la vinya fins que ja era fosc. Els tenien per costum durant la verema menjar carn de cabra i moltes pagesies criaven aquest bestiar exclusivament per ara.

Per veremar s'empra una petita falç anomenada falçó, falceta o veremall. Les colles de veremadors solien cantar mentre treballaven d'una manera molt semblant als segadors. També cantaven durant el trajecte d'anar i tornar de la vinya i que feien a peu o amb carro. Aquestes cançons solien se més picants i atrevides que no pas les de feinejar. Per tal d'enllestir aviat la feina, les jornades eren llargues.

- **Posem les mans a la feina. Anem a fer-nos els nostres instruments per acompanyar, rítmicament, la cançó de la verema.....**

